

ואלו הן שלשת הדברים שלא מיהו חכמים בידם:

א. היו מרכיבין דקלים כל היום בערבי פסחים, משום שסברו שאין זו מלאכה חשובה, ואין לאוסרה.

ב. והיו כורכין את שמעו. ובגמרא מפרש לה.

ג. והיו קוצרין וגודשין [עורמים בגדיש] את התבואה החדשה, לפני הקרבת העומר, ולא חששו לכך שיבואו לאכול מהם, ויכשלו באיסור אכילת חדש.

[ורש"י לא גרס "קוצרין". דפשיטא שאין בה שום מקום לחשש איסור. ואף שאסור לקצור קודם העומר, כדכתיב ביה "ראשית קצירכם", אין איסור זה אלא במקום שמביאין ממנו חיטים לעומר. אבל תבואת יריחו, תבואת עמקים היא, שאינה כשירה למנחות].

ואלו הם שלשת הדברים שעשו אנשי יריחו, ומיהו חכמים בידם:

א. היו מתירין ליהנות מגמזיות [ענפים] של עצי הקדש.

דרך החרוב והשקמה לקוצצן אחת לשבע שנים. ואבותיהם הקדישו עצים אלו כשהם קצוצים מענפיהם. ואחר כך נתוספו עליהם ענפים. והיו אנשי יריחו קוצצים אותם ונהנים מהם.

ב. והיו אוכלין מתחת הנשרים [עצים] א-11 נשירים, כגון דקל המשיר את פירותיו] בשבת, את הפירות הנושרים מהעצים. ובגמרא יבואר איזה איסור יש בדבר.

בחול המועד כלים מבית האומן, כגון את הכד מבית הכדר [עושה כדים], ואת הכוס מבית הזוג לפי שיש בהם צורך המועד.

אבל לא מביאין את הצמר מבית הצבע, ולא את הכלים מבית האומן לפי שאין בהם צורך המועד.

ואם אין לו לאומן מה שיאכל, והוא צריך את שכרו, נותן לו את שכרו, ומניחו לכלי אצלו עד אחר המועד.

ואם אינו מאמינו לאומן, וחושדו שמא ימכור את כליו, הרי הוא נוטלם הימנו, ומניחן בבית הסמוך לו. אבל לא יביאם לביתו המרוחק מבית האומן.

ואם הוא חושש שמא יגנבו משם, הרי הוא מביאן בצניעה בתוך [לתוך] ביתו.

אלמא, במקום שאינו מאמינו, התירו לו ליטול את כליו. כדי שלא יבוא לידי הפסד.

ושוב מקשינן: לא תרצת בכך אלא הא דקתני "מביאין כלים מבית האומן". אבל הא דקתני "מוליכין כלים לבית האומן", אכתי קשיא: דהא בברייתא קתני "אין מביאין" [במקום דליכא פסידא], וכל שכן דאין מוליכין כלים לבית האומן.

ומסקינן: אלא מחורתא כדשינן מעיקרא, דמתניתין איירי בערבי פסחים, וברייתא איירי בחול המועד.

מתניתין:

ששה דברים עשו אנשי יריחו. על שלשה דברים מהם, מיהו חכמים בידם. ועל שלשה מהם, לא מיהו בידם.

מים לשנות. ולא הודו לו על כך, לפי שהיה לו לבטוח בקדוש ברוך הוא, שהבטיחו "וגנתי על העיר הזאת להושיעה".

ג. **עיבר את חודש ניסן** וקבעו לאדר שני, בזמן שכבר נכנס **ניסן**, היות ורבים מהעם עדיין לא נטהרו מטומאות עבודה זרה שהחזיקו בהם מימות אביו, אחז הרשע. ולא יכלו להקריב את הפסח במועדו. ולכך עיבר את השנה, כדי שידחה הפסח בחודש ימים, ויספיקו עד אז להקריבו בטהרה.

ולא הודו לו על כך. היות שאין מעברין את השנה לאחר תחלת ניסן. דכתיב "החודש הזה לכם ראש חדשים". ודרשינן: "זה" החודש לבדו יהיה ראש חדשים, ניסן, ואין ניסן אחר ניסן.

שנינו במתניתין: **מרכיבין דקלים כל היום וכו'!**

והוינן בה: **היכי עבדי?**

אמר רב יהודה: מייתי אסא דרא [הביאו הדס לח], **ושיכרא דפנא** [שכר העשוי מפרי עץ מסוים], **וקימחא דשערי, דרמי במנא דלא חלפי עליה ארבעין יומין** [קמח שעורים המונח בכלי, ושעדיין לא חלפו ארבעים יום מטחינתו], **ומרתחי להו** [ומרתיחים את כולם יחד], **ושדו להו לאותו משקה לדיקלא בליביה** [ומטילים אותו בלבו של הדקל]. ומשקה זה מועיל לדקל להתקיים.

וכל אילן דקאי בארבע אמות דידיה [של הדקל שניתן בו משקה זה], **אי לא עבדי ליה נמי הכי ונותנים אף בו את המשקה הזה, הרי הוא צאוי** [מתייבש] **לאלתר.**

רב אחא בריה דרבא אמר: לא זו היא

ג. והיו **נותנין פיאה** לעניים אף לירק. ולעולם אין הירק חייב בפיאה. ונמצא מכשיל את העניים בכך. שהרי פיאה פטורה מן המעשר. ויבואו העניים לאכול אף את פיאת הירק בלא מעשר. ונמצאו אוכלים טבל.

ועל כל שלשה דברים אלו, **מיחו בידם חכמים.**

נמרא:

תנו רבנן: ששה דברים עשה חזקיה המלך. על שלשה הודו לו חכמים. ועל שלשה לא הודו לו.

ואלו הם: א. **גירר את עצמות אחז אביו על מטה של חבלים**, ולא קברו בכבוד שלא הוליכו בדרגש ומטה נאה. ועשה כן כדי שתהיה לו לכפרה. וכן מפני קידוש השם, שיתגנה על רשותו, ויוסרו הרשעים מכך.

ב. **ביתת את נחש הנחשת** שעשה משה, לפי שהיו טועים ישראל אחריו, ועובדים לו.

ג. **גנז ספר רפואות**, לפי שהיו ישראל מתרפאים מיד מחמתו. ולא היה נכנע לבם לה' על חוליים.

ועל שלשה דברים אלו הודו לו.

ועל שלשה דברים לא הודו לו. ואלו הם:

א. **קיצץ את הדלתות של החיבל, ושיגרון למלך אשור.** ולא הודו לו על כך.

ב. **פתם את מי מעיין הגיחון העליון**, כדי שלא יבואו מלכי אשור על ירושלים, וימצאו

דאמר רבי שמעון בן לקיש: כתיב "ויקרא יעקב אל בניו, ויאמר, האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים".

ביקש יעקב לגלות לבניו את קץ הימיו, את מה שעתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר את ימינו לפניו, לאחר שהשיבה לאחוריו מפני האויב.

ונסתלקה ממנו שכינה.

אמר: שמא חס ושלום יש במטתי [בבני] פסול, כאברהם שיצא ממנו בן רשע כישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו בן רשע כעשו? ומשום כך נסתלקה ממני שכינה.

אמרו לו בניו: שמע ישראל, ה' אלהינו ה' אחד!

שפנו אל אביהם ואמרו לו: שמע ישראל אבינו: כשם שאין בלבך אלא אל אחד, כן אין בלבנו אלא אל אחד, ואין בנו שום פסול.

באותה שעה פתח יעקב אבינו, והודה ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד!

אמרי רבנן: היכי נעביד?

אם נאמרוהו ל"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" בקריאת שמע, אין ראוי הדבר. שהרי לא אמרו משה רבינו בפרשת "שמע".

ואם לא נאמרוהו, אף אין ראוי שלא לאמרו. שהרי אמרו יעקב אבינו.

לפיכך התקינו שיהו אומרים אותו בחשאי [בלחש].

אמר רבי יצחק, אמרי דבי רבי אמי: משל למה הדבר דומה? — לבת מלך שהריחה

ההרכבה השנויה במתניתין. אלא הוּוּ מנחי כופרא דיכרא לנוקבתא. היו מרכיבים ענף של דקל זכר העושה פירות, בעץ דקל נקבה שאינו עושה פירות.

שנינו במתניתין: וכוּרְכִין את שמע.

והוינן בה: היכי עבדי?

אמר רב יהודה: היו אומרים "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", ולא היו מפסיקין אלא המשכו מיד לומר "ואהבת".

ומן הראוי להאריך ב"אחד", ולהפסיק בין קבלת עול מלכות שמים שבפסוק הראשון של "שמע", לבין הפסוק השני שנאמר בלשון ציווי.

רבא אמר: מפסיקין היו בין "שמע" ל"ואהבת".

אלא שהיו אומרים, "היום על לבבך", בלא הפסק בין "היום" לבין "על לבבך". דהיה משמע מכך, שרק היום יהיה על לבבך. ולא יהיה גם מחר על לבבך.

תנו רבנן: כיצד היו אנשי יריחו כורכין את שמע? — היו אומרים "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", ולא היו מפסיקין לאחוריו. אלא התחילו מיד לומר "ואהבת" — דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר: מפסיקין היו בין "שמע" ל"ואהבת". אלא שלא היו אומרים לאחוריו "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

והוינן בה: ואנן, מאי טעמא אמרינן ליה?

ומשנינן: טעם אמירתו הוא, כדדריש רבי שמעון בן לקיש.

חששו לכך חכמים, התם הוא משום דאיכא הפסד התבואה, אם ימתינו מלקוצרה עד לאחר העומר. אבל בגדיש שאין בו הפסד אם ימתינו בו עד לאחר העומר, חששו חכמים לתקלה.

ב. ופורצין פריצות בגדרות גנותיהם ובפרדסותיהן, כדי להאכיל את הנשר [הפירות הנושרים] לעניים בשני בצורת, בשבתות ובימים טובים. ואסור לאכול בשבת את הנשר, כמבואר לקמן.

ג. ומתירין ליהנות מגמזיות [ענפים] של עצי הקדש של הרוב ושל שקמה, שנוספו עליהם לאחר שהקדישום – דברי רבי מאיר.

אמר לו רבי יהודה: אם ברצון חכמים היו עושין את שלשת הדברים הראשונים, יהו כל אדם עושין כן! והרי קיימא לן, שאין לעשות את כל הדברים האמורים.

אלא, אלו ואלו שלא ברצון חכמים היו עושין. על שלשה מהם מוחו בידם. ועל שלשה מהם לא מוחו בידם.

ואלו הדברים שלא מוחו בידם: א. מרכיבין דקלים כל היום. ב. וכורכין את שמע. ג. וקוצרין וגודשין לפני העומר.

ואלו הדברים שמוחו חכמים בידם: א. מתירין גמזיות של הקדש של הרוב ושל שקמה.

ב. ופורצין פריצות בגנותיהן ופרדסיהן, להאכיל נשר לעניים בשבתות וימים טובים, בשני בצורת.

ציקי קדירה [שירי בשר צלוי בקדירה], ונתאוותה לו. אם תאמר שהיא תאבה, הרי יש לה גנאי במאכל של שירי קדירה. ואם לא תאמר, יש לה צער הגוף מחמת תאוותה. התחילו עבדיה להביא לה בחשאי לאכול מציקי הקדירה, כדי שלא תתגנה.

אמר רבי אבהו: ועכשיו התקינו שיהו אומרים אותו [את "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"] בקול רם, מפני תרעומת המינין! שלא יהיו אומרים עלינו, שאנו מוסיפין בקריאת שמע דבר שאינו הגון, ולכן אנו אומרים אותו בלחש.

ובנהרדעא דליכא שם מינין, עד השתא נמי אמרי לה "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", בחשאי.

תנו רבנן: ששה דברים עשו אנשי יריחו. שלשה דברים ברצון חכמים. ושלשה דברים שלא ברצון חכמים.

וג' אלו עשו ברצון חכמים: א. מרכיבין דקלים כל היום של ארבעה עשר בניסן. ב. וכורכין את שמע. ג. וקוצרין תבואה לפני העומר, שהרי אין בה איסור דאורייתא לקצור קודם העומר ממקום שאין מביאין ממנו את העומר. ותבואת יריחו לא היתה כשירה למנחות, לפי שהיא תבואת העמקים. ואף לא חששו שמא יבואו לאכול מהתבואה האסורה באיסור "חדש", משום שמיבדל בדילי אינשי מאיסור "חדש" כל ימות השנה, ואין נכשלים בו.

וג' אלו עשו שלא ברצון חכמים: א. גודשין את התבואה לפני הקרבת העומר! ואין לעשות כן, שמא יבואו לאכול ממנו, ויכשלו באכילת איסור חדש. ואף שבקצירה לא

שנינו לעיל והיו מתירין גמזיות של הקדש של הרוב ושל שקמה.

ומפרשינן: עשו כן, משום שאמרו: אבותינו לא הקדישו אלא קורות. שבזמן שהוקדשו העצים, לא היה בהם אלא את הגזע בלבד, בלא הגמזיות.

לפיכך, אנו נתיר את הגמזיות של הקדש של עצי החרוב ושל עצי השקמה, שהרי הגמזיות לא היו בכלל ההקדש.

ובגידולין הבאים לאחר מכאן [לאחר ההקדשה] עפקינן. וסברי לה אנשי יריחו, כמאן דאמר "אין מעילה בגידולין של הקדש", לפי שאין הגידולים נעשים ממון הקדש. [רשב"ם, בבא בתרא עט א].

ורבנן, שמיחו בהם סברי, נהי דמעילה ליכא בגידולין, אבל איסורא ליהנות מהם מיהא איכא.

שנינו לעיל: והיו פורצין פרצות בגנותיהן ובפרדסיהן להאכיל נשר לעניים בשבתות וימים טובים, בשני בצורת!

אמר עולא, אמר רבי שמעון בן לקיש: המחלוקת שבין חכמים לאנשי יריחו היתה בנשר של מכבדות התמרים. שכפות התמרים שבראש הדקל כפופות זו אצל זו, ונוצר מהן כעין כלי. והתמרים הנושרים גופלים לתוכן.

דרבנן סברי, כיון שהם גבוהים, וצריך לעלות על הדקל כדי ליטלם, הרי הם אסורים בשבת ויום טוב. דגזרינן שמא יעלה בדקל ואז יתלוש ממנו פירות מחוברים, ועבור על מלאכת קוצר, שהיא מלאכה מן התורה.

ג. ונותנין פיאח בשדה לעניים אף לירק.

ובאלו מיהו בידם חכמים. אבל אף הג' הראשונים היו שלא ברצון חכמים.

ומקשינן: וכי סבר רבי יהודה, דקצירה קודם העומר, שלא ברצון חכמים היא?

והתנן: אנשי יריחו היו קוצרין את תבואתם לפני הקרבת העומר, ברצון חכמים. והיו גודשין את התבואה לפני העומר, שלא ברצון חכמים. אבל לא מיהו בידם חכמים, אף על הגדיש.

והוינן בה: מאן שמעת ליה דאמר שכל ששת הדברים היו שלא ברצון חכמים, אלא שבג' מיהו בידם ובג' לא מיהו?

הלא רבי יהודה הוא דאמר כן.

וההיא מתניתין אזלא כוותיה, וקתני בה "קוצרין ברצון חכמים". ואיך מנה רבי יהודה בברייתא אף "קוצרין" בתוך ששת הדברים שנעשו שלא ברצון חכמים?

ומשנינן: וליטעמיך, הרי אף אם תאמר דהא דקתני בדברי רבי יהודה "אלו ואלו שלא ברצון חכמים" שיבוש הוא, הא נמי קשיא:

איך קאמר רבי יהודה דעל שלשה לא מיהו?

הא הני ארבעה הוי. א. מרכיבין דקלים כל היום. ב. כורכין את שמע. ג. קוצרין לפני העומר. ד. גודשין לפני העומר.

אלא בהכרח, סמני [מחק] מיכן "קצירה", ולא תגרסנה. ואינה מכלל ששת הדברים האמורים לפי שברצון חכמים היא.